

Сободар О.О.

ДУ «Інститут всесвітньої історії Національної академії наук України»

ПОВЕРНЕННЯ ТА РЕСТИТУЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ У КОНТЕКСТІ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА НІДЕРЛАНДІВ

Проаналізовано співробітництво України та Королівства Нідерланди у сфері повернення та реституції культурних цінностей. Розглянуті окремі приклади реституції між обома країнами. Висвітлено історію появи частини колекції Кенігса, яка зберігалася в Україні, українських культурних та історичних цінностей у музеях Нідерландів. Пояснено мотивацію української та нідерландської сторін щодо повернення цінних творів мистецтва. Велика увага приділяється вирішенню проблеми навколо «скіфського золота» та трактуванню власності на колекцію.

Ключові слова: Україна, Нідерланди, культурні цінності, «скіфське золото», колекція Кенігса, повернення, реституція.

Постановка проблеми. Повернення та реституція культурних цінностей для багатьох держав є одним із непростих питань у зовнішній політиці. Культурна та історична складові частини завжди переважають над фінансовими чинниками, а країна-власниця використовує всі доступні правові механізми для реституції історичної спадщини.

Після закінчення Другої світової війни була сформована нормативно-правова база у цій сфері, однак проблема повернення культурних цінностей досі залишається на порядку денному. Значна кількість творів мистецтва зберігається у «чужих» музейних чи приватних фондах, а питання їх повернення стає одним із ключових у двосторонніх відносинах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Так, для українсько-нідерландських відносин проблема реституції та повернення культурних цінностей є однією з найбільш актуальних. Попри рішення амстердамського суду, колекція «скіфського золота» досі зберігається у фондах музею А. Пірсона й очікує повернення до України у зв'язку з апеляцією кримських музеїв. Однак реституція експонатів кримських музеїв не є єдиний, хоча і найбільш відомий, приклад співпраці України і Нідерландів у культурній сфері. З моменту проголошення незалежності України обидві держави вели діалог про повернення культурних цінностей, який не завжди був прийнятним і вигідним для української держави. Тому реституція історичної спадщини у двосторонніх відносинах потребує детальнішого розгляду. Серед українських науков-

ців, котрі займаються проблематикою викрадених культурних цінностей, слід назвати С. Кота [1], В. Солошенко [2], В. Акуленка [3], В. Семчика [4], Д. Малєжика [5], Д. Гетьмана [6]. У зарубіжній науковій літературі ця проблема вивчалася такими вченими, як Е. Денисова [7] й Е. Кампфенс [8].

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із перших предметів для обговорення була колекція Ф. Кенігса. Йдеться про велике зібрання робіт фламандських митців, історія та доля якого була неоднозначною. Франц Кенігс, ім'ям якого названо колекцію, не був ані художником, ані навіть нідерландцем і належав до сім'ї німецьких банкірів. У 1911 р. він успадкував посаду директора банку «Дельбрук, Шиклер і Ко» (Берлін). З 1921 р. очолював у рідному Кельні місцевий банк «Делбрук фон дер Хеудт & Ціє» («Delbruck von der Heuydt&Cie»), серед видів діяльності якого було ведення міжнародного бізнесу і надання банківських послуг в Амстердамі, до якого Кенігс переїхав через рік. Саме у міжвоєнний період, протягом 1921–1931-х рр. відбувалося наповнення «першої колекції», коли він цілеспрямовано купував твори мистецтва. За різними даними, кількість експонатів продовжувала зростати навіть у роки економічної кризи в Європі включно до 1935 р. Така активність пояснювалася російським дослідником В. Тетерятніковим співпрацею з німецькою розвідкою [9]. Схожу думку висловила українка О. Петрова. У його сімейному банку «Дельбрук, Шиклер і Ко» нацистами був створений «Спеціальний фонд музею фюрера» [10].

Однак на веденні бізнесу позначилася фінансова криза. У 1929 р. Ф. Кенігс був змушений взяти кредит в амстердамському банку «Ліссер-Розенкранц» (Lisser&Rosenkranz) під заставу власної колекції. Кредит не був вчасно повернутий, тому у 1933 р. право власності на колекцію перейшло до банку, який очолював німецький єврей З. Крамарський. У 1935 р. колекцію було передано на тимчасове зберігання до роттердамського музею Бойманса, що неодноразово експонував твори мистецтва. У зв'язку зі зростанням активності Третього рейху та розгортанням антисемітської політики у Німеччині у 1939 р. З. Крамарський вирішив емігрувати до США та вивезти колекцію з собою. Однак директор музею Бойманса Д. Ханнем, відомий місцевий нацист, відмовився повернути картини законному власникові. Лише три твори – роботи Сезанна й Ван Гога – вдалося відправити до Америки [9].

Же в еміграції відбулися переговори щодо продажу колекції одному з найбагатших роттердамських підприємців Д.Г. ван Бейнінгену. Вартість угоди мала скласти один мільйон гульденів. У квітні 1940 р. було укладено офіційну угоду, згідно з якою ван Бейнінген отримав право власності на всю колекцію. Нідерландські історики стверджують, що це було зроблено, щоб «запобігти розсіюванню колекції і передати її у дарунок музею Бойманса» [10]. Однак російські вчені, зокрема М. Петровський, наводили факти про те, що існували плани подальшого перепродажу всієї колекції. В одному з листів щодо продажу колекції ван Бейнінген написав: «Мій тесть (посередник у торгах) сказав мені: «Ні я не хочу обдурити фюрера, ні фюрер мене. <...> Але якщо справа буде завершена (чого я, природно, бажаю всією душею), не треба бути дріб'язковим» [11]. Це свідчить про те, що Д.Г. ван Бейнінген розглядав колекцію, насамперед, як цінний і вигідний актив.

Варто зазначити, що ситуація довкола колекції кардинально змінилася після окупації Нідерландів. З початку серпня 1940 р. розпочалися перемовини з уповноваженим А. Гітлера у справі створення музею фюрера в Лінці та його спеціальним радником у справах мистецтва, директором Дрезденської картинної галереї Г. Поссе щодо продажу частини цієї колекції за 1 млн 500 тис. гульденів. Надалі ціна знизилася до 1 млн 400 тис. гульденів, а 3 грудня 1940 р. було підписано угоду, за якою Німеччина отримала 528 картин. Інша частина колекції, а саме близько 2 200 робіт (за іншими відомостями – близько 2 100) залишилася у музеї Бойманса.

Варто зазначити, що викуплені твори мистецтва не були номінально викрадені чи втрачені насильницьким шляхом. Однак згідно з правовими актами, прийнятими урядом Нідерландів у Лондоні під час окупації, угоди з Німеччиною чи громадянами Німеччини вважалися незаконними й анулювалися, а вивезення власності з окупованої території Нідерландів оголошувався протизаконним. Саме ці правові документи фактично дали підставу вважати твори мистецтва викраденими.

Таким чином, викуплена нацистським урядом колекція Кенігса була відправлена на зберігання до Дрезденської галереї. Разом з іншими творами мистецтва вона ледь не згоріла під час бомбардувань міста, а потім була знайдена солдатами 1-го Українського фронту у штольні у Покау-Ленгефельді та сховищі «Т». Таким чином, після поразки нацистської Німеччини колекція Кенігса як частина Дрезденської колекції опинилася у радянських фондах, зокрема у Київському музеї західного та східного мистецтва (нині – Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків).

У умовах «холодної війни» та за принципової позиції Радянського Союзу щодо неповернення викрадених під час Другої світової війни цінностей це питання було неможливо вирішити. Лише з падінням радянського режиму розпочалися переговори щодо можливого повернення творів мистецтва країні походження. Саме під час них нідерландська сторона дізналася про те, що частина колекції Ф. Кенігса опинилася у музеях України.

Важливим є той факт, що у 1998 р. було сформовано нідерландсько-українську групу з питань реституції та відшкодування культурних цінностей, переміщених під час чи внаслідок Другої світової війни. Згодом, у 2001 р., Україна визнала, що картини з колекції Ф. Кенігса знаходяться у Національному музеї мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків, однак відмовлялася їх повернути. Лише під час особистої зустрічі Президента України Л. Кучми та Прем'єр-міністра Нідерландів Я.П. Балкененде у 2003 р. питання почало активно вирішуватися. У квітні 2004 р. на засіданні уряду було остаточно внесено правові поправки і прийнято рішення про повернення колекції на батьківщину [1].

8 липня 2004 р. під час саміту «Україна – ЄС» у Гаазі, в роттердамському музеї Бойманса відбулася офіційна церемонія передачі президентом України Л. Кучмою уряду Королівства Нідерланди 139 картин і трьох гравюр майстрів XV –

XVI ст. із колекції Кенігса. Зазначимо, що ця подія стала однією з найбільших у XXI ст. прикладів реституції культурних цінностей, втрачених внаслідок Другої світової війни не лише в Європі, а й у світі. Загальна вартість частини колекції, яка зберігалася в Україні, за різними підрахунками складала від декількох десятків до сотень мільйонів доларів.

Маємо відзначити, що подія, попри урочистість, мала свою специфіку. Україна віддавала весь цей скарб безкоштовно і виключно у політичних цілях. Тодішній віце-прем'єр-міністр України Д. Табачник пізніше визнав, що це було зроблено під час головування Нідерландів у ЄС з метою активізації розвитку двосторонніх відносин між Україною та Королівством Нідерланди у контексті визначеного курсу на європейську інтеграцію [1].

Фактично за рахунок музейного фонду України було вирішено покращити імідж нашої держави у рамках власної євроінтеграційної політики. Такий крок влади був негативно розцінений усередині країни. Відомий український письменник П. Загребельний назвав цю подію «національною трагедією», оскільки вважав картини з колекції Кенігса частиною компенсації за втрачені Україною в роки війни культурні цінності. За перегляд рішення виступав директор Інституту філософії України НАН України академік М. Попович. «Культурним шоком» і «травмою, завданою народові України» назвав рішення про передачу творів голова Комітету з Національної премії імені Тараса Шевченка академік І. Дзюба. Депутати безуспішно ініціювали звернення до прокуратури з метою повернення української частини колекції [12].

Також із боку українських представників лунали заклики на рахунок того, щоб обмін не був зроблений в односторонньому порядку. Висловлювалися пропозиції повернути картини А. Дюрера «Кінь» і «Мадонна» з роттердамського музею, які були частиною колекції Любомирських, що до війни знаходилася у Львові. Але посол Нідерландів в Україні М. Франк зазначила, що це різні випадки. Уряд Нідерландів не був власником цих двох картин. Картини належали приватній організації, яка купила їх у 50-х рр. вже після Другої світової війни, після того, як вони були виставлені на продаж особисто Любомирським [13]. Обговорення цього варіанта серйозно навіть не розглядалося.

Зазначимо, що Російська Федерація не повернула нідерландській стороні твори з колекції Ф. Кенігса і нині зберігає їх у власних фондах.

Виняток становлять 33 роботи колекції з московського фонду, які були помилково повернуті до НДР у 1958 р. після ухвалення рішення про передачу вивезених творів мистецтва до святкування 400-річчя заснування Дрезденських музеїв (1960 р.) [9].

Надалі з боку Нідерландів були зроблені кроки вже щодо повернення українських творів мистецтва. У 2011 р. було встановлено контакти з нідерландським Інститутом східнохристиянського мистецтва «Одигією», у володінні якого знаходилася ікона «Хрещення Ісуса у річці Йордан», незаконно вивезена у 1984 р. зі Львівського музею ім. А. Шептицького. Тоді було викрадено 22 витвори мистецтва, 9 експонатів вдалося повернути ще у радянські часи. Долю інших 13, серед яких була ікона «Хрещення Ісуса у річці Йордан», що належала до іконостасного ансамблю XVI ст. церкви Собору Пресвятої Богородиці у с. Либохора Турківського району Львівської області, радянським слідчим не вдалося з'ясувати. У 1989 р. вона була придбана нідерландським колекціонером, а у 2007 р. її запропонували музею у м. Реклінгхаузені (ФРН). Через три роки, у 2010 р. ікону вдалося ідентифікувати та були розпочаті переговори з власником, котрий погодився безкоштовно повернути її Україні [14].

Передача цієї пам'ятки другої половини XVI ст. відбулася 27 лютого 2012 р. у приміщенні Посольства України в Королівстві Нідерланди у Гаазі. Директор Національного музею ім. А. Шептицького І. Кожан і представник нідерландського Інституту східнохристиянського мистецтва «Одигія» Роберт Й. Рооземонд ден Баккер підписали Декларацію про передачу та дарування ікони.

Однак найбільш відомим та актуальним питанням залишається повернення колекції «скіфського золота», яка виставлялася у музеї Алларда Пірсона під час подій у Криму 2014 р. Більшість експонатів, серед яких скіфські прикраси із золота та срібла, прибули до столиці Нідерландів для виставки «Крим: золото і секрети Чорного моря» саме з кримських музеїв ще до анексії Криму Росією. Експонати були представлені музейними фондами з чотирьох кримських музеїв – Центрального музею Тавриди, Керченського історико-культурного заповідника, Національного заповідника «Херсонес Таврійський» і Бахчисарайського історико-культурного заповідника. Також були експонати з Національного музею історії України у Києві й Одеського археологічного музею. Всього колекція налічувала 565 музейних експонатів і 2 111 одиниць зберігання. Варто зазначити,

що значна частина колекції – це археологічні знахідки, які були знайдені під час розкопок вже у часи незалежності України [15].

У липні 2014 р. після закінчення виставки керівництво музею А. Пірсона планувало віддати українські експонати. Проблема полягала у тому, кому саме потрібно повернути історичні пам'ятки – музейні працівники мали побоювання бути притягнутими до відповідальності за порушення контракту. У разі передачі експонатів державі Україна нідерландському музею загрожував багатомільйонний позов із боку кримських музеїв, і навпаки. У зв'язку з цим 19 листопада 2014 р. було розпочато справу за ініціативою кримських музеїв у районному суді Амстердама [8].

Перед початком виставки з боку Міністерства культури України були надані дозволи для виставки за кордоном всім музеям, але потім, коли вона була продовжена, такий дозвіл кримські музеї не отримали через окупацію Криму. Лише тоді музейні цінності, тимчасово вивезені з України та не повернуті у визначений угодою термін, почали вважатися незаконно вивезеними з території України. Це, у свою чергу, вплинуло на те, що нідерландська сторона змушена була розглядати цю справу в площині контрактів, а не в контексті повернення культурних цінностей за умов війни. У документах було прописано, що ці експонати є частиною державного музейного фонду, а держава Україна є їх власником. Однак відповідно до Конституції України Автономна Республіка Крим (АРК) має право самостійно розпоряджатися власним майном і зберігати та використовувати власні історичні об'єкти [8]. Це дозволяло кримським музеям стверджувати, що саме АРК, а не Україна, повинна вважатися власником більшості орендованих об'єктів. Хоча така позиція кримських музеїв була обґрунтованою, слід зазначити, що Національний заповідник «Херсонес Таврійський» знаходився на території Севастополя, а отже, не входив до складу АРК. Іншою причиною трактування справи у такий спосіб було й те, що наша держава не приєдналася до другого протоколу Гаазької конвенції від 1954 р. про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту [16]. Також відзначимо, що експонати з Києва й Одеси не були об'єктом спору, а тому були повернуті до рідних музейних фондів [8].

Підкреслимо, що формально судовий процес триває між Україною і кримськими музеями. Російська Федерація не брала участі у засіданнях, так само як і Нідерланди. Уряд королівства намагався бути залученим у справі з метою «перекона-

тися, що його міжнародні зобов'язання не будуть поставлені під загрозу». Однак нідерландський суд відхилив цей запит, оскільки уряд не мав намірів у майбутньому подати незалежну апеляцію стосовно рішення суду [8].

За таких обставин основна складність ситуації полягала у доведенні своєї правоти виключно у суді. З метою впорядкування правового статусу кримських музеїв Російська Федерація на вищому законодавчому рівні прийняла відповідний федеральний закон «Про особливості правового регулювання відносин у галузі культури і туризму у зв'язку з прийняттям в Російську Федерацію Республіки Крим». З боку України як держави не було зроблено жодних подібних законодавчих кроків. Правовий статус заблокованої експозиції не був змінений, що було вкрай важливо з урахуванням можливості подвійності трактувань права власності на колекцію, з чим надалі зіштовхнулася українська сторона. У 2014 р. з боку офіційного Києва були внесені поправки до законодавства про те, що під час анексії або окупації ті предмети, які знаходяться поза межами держави, мали б бути повернуті в Україну. Також був підписаний внутрішній наказ Міністерства культури від 13 травня 2014 р. № 292 щодо формальної передачі кримських експонатів на збереження до Національного музею історії України. Маємо зазначити, що ці внутрішні документи мали меншу юридичну вагу в такій ситуації, ніж офіційні документи вищого законодавчого органу [17].

Зазначимо, що анексія Криму підкреслила негативні наслідки відсутності повноцінного реєстру музейних цінностей в Україні. Офіційний Київ достеменно не знав, які саме експонати залишилися на окупованій території. Згідно з музейним законодавством України облік музейних предметів здійснюється безпосередньо у музейних установах. Ведення централізованого обліку музейних предметів ні Законом «Про музеї та музейну справу», ні Наказом Кабінету Міністрів України «Про затвердження Інструкції з організації обліку музейних предметів» не передбачене і нині. Винятком є створення страхового фонду документації [18]. Тобто, втрачаючи контроль над музеями, Міністерство культури України втрачало інформацію про статус колекції, її експонатів і будь-які відомості про них. Це частково позначилося на процесі, оскільки держава не могла сформулювати весь список втрачених цінностей.

Лише напередодні судового засідання у вересні 2016 р. Міністерство культури України прийняло низку ініціатив з метою отримання позитивного

рішення у нідерландському суді. Серед них слід виділити такі: терміново створити офіційну делегацію України для участі в судовому процесі та визначити позицію українських представників; провести зустрічі з активістами української діаспори в Нідерландах для їх включення у процес формування громадської думки; провести переговори з міжнародними організаціями та музейними об'єднаннями для отримання підтримки позиції України в суді; доручити Мінінформполітики провести зріз громадської думки в Україні з проблеми неповернення музейних цінностей цієї виставки [16].

Незважаючи на пізні кроки держави щодо повернення культурних цінностей, 14 грудня 2016 р. суд Амстердама ухвалив, що «скіфське золото» має бути повернуте на контрольовану українською владою територію. На основі конвенції ЮНЕСКО, згідно з якою твори мистецтва повертають суверенній державі, що надала ці твори під тимчасову експозицію, а не самопроголошеній республіці, експонати з чотирьох кримських музеїв повинні були повернутися до Києва, а не до окупованого Криму. Варто зазначити, що один із пунктів рішення полягав у передачі музеєм А. Пірсона позичених об'єктів до Національного історичного музею України у Києві як зберігача кримських об'єктів, призначених українською державою. Попри позитивне рішення, Україна

змушена пройти низку судових інстанцій для повернення експонатів через подану апеляцію.

Фінансова складова частини питання також суттєво позначилася на рішенні суду. Станом на середину 2017 р. сума витрат на зберігання колекції, яку поніс Музей Алларда Пірсона, становила 111 689,08 євро (плюс відсотки). Додатково Україна змушена оплачувати адвокатські послуги місцевій компанії Берг Ступ і Сандерс («Bergh Stoop & Sanders N.V.») для захисту власних інтересів. Слід зазначити, що нідерландський музей визначав у позові суму 304 038, 24 євро, але суд не задовольнив повною мірою це рішення. Тому можливі фінансові втрати України могли бути значно більшими.

Досвід України та Королівства Нідерланди показує, що діалог у сфері повернення культурних цінностей не завжди відбувається на паритетних засадах. Повернення та реституція творів мистецтва можуть бути негативно розцінені всередині однієї з країн. Водночас співпраця між обома країнами у цій сфері є аргументованою та доцільною. На поступки, які зробила Україна свого часу, Нідерланди відповіли поступками зі свого боку. Слід зазначити, що приклад українсько-нідерландських відносин показує, наскільки важливими є юридична складова частини та необхідність приєднання до основних міжнародних договорів задля входження України в європейський культурний простір.

Список літератури:

1. Кот С. «Колекція Кенігса» в контексті переговорів між Україною та Королівством Нідерланди щодо повернення культурних цінностей, втрачених внаслідок Другої світової війни. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2013. Вип. 22. С. 107–115.
2. Солошенко В.В. Дослідження щодо походження втрачених культурних цінностей (досвід Федеративної Республіки Німеччина). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2015. Вип. 44. Т. 2. С. 140–143.
3. Акуленко В.І. Терміни як межі міжнародно-правових понять «реституція» і «реституція культурних цінностей». *Праці Центру пам'яткознавства*. 2013. Вип. 24. С. 284–295.
4. Семчик В., Подоляк С. Реституція в українському та європейському договірному праві. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 1. С. 206–214.
5. Малєжик Д.І., Хоменко Г.В. Реституція культурних цінностей з Німеччини в Україну (друга половина ХХ – поч. ХХІ ст.). *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Історичні науки*. 2014. Вип. 12. С. 343–353.
6. Гетьман Д. Повернення українських архівних історико-культурних цінностей з РСФРР у 1926–1936 рр. *Бібліотечний вісник*. 2008. № 4. С. 32–41.
7. Денисова Е. Правовые основы реституции культурных ценностей, перемещенных во время и по окончании Второй мировой войны. *Вестник МГИМО Университета*. 2012. № 1. С. 281–287.
8. Campfens E. Whose cultural heritage? Crimean Treasures at the Crossroads of Politics, Law and Ethics. *Art Antiquity and Law*. 2017. Vol. XXII. Issue 3. P. 193–212.
9. Тетерятников В.М. Проблема культурных ценностей, перемещенных в результате Второй мировой войны (доказательство российских прав на «Коллекцию Кенигса»). *Информационно-аналитический журнал «Наследие»*. 1996. Специальный выпуск. URL: <http://old.nasledie.ru/persstr/persona/podb/kniga4/article.php?art=4> (дата звернення: 28.03.2019).
10. Елен А. Колекція Кенігса: кожному – своє? *Дзеркало тижня*. 2004. № 30. URL: https://dt.ua/CULTURE/kolektsiya_kenigsa_kozhnomu__svoe.html (дата звернення: 28.03.2019).

11. Петрова О. «Коллекция Кенигса» в Киеве. URL: https://zn.ua/CULTURE/kolleksiya_kenigsa_v_kieve.html (дата звернення: 28.03.2019).
12. Щоткіна К. Культурна спадщина: «в'язні війни» і «в'язні совісті». *Дзеркало тижня*. 2004. № 17. URL: https://projects.dt.ua/CULTURE/kulturna_spadschina_vyazni_viyni_i_vyazni_sovisti.html (дата звернення: 28.03.2019).
13. Франк М.: «Культурні цінності не можна вважати воєнними трофеями». *Дзеркало тижня*. 2004. № 21. URL: https://dt.ua/CULTURE/monik_frank_kulturni_tsinnosti_ne_mozhna_vvazhati_voennimi_trofeyami.html (дата звернення: 28.03.2019).
14. Львову повернули старовинну ікону, викрадену за СРСР. *Аналітичне інтернет-видання Zaxid.net*. URL: https://zaxid.net/lvovu_povernuli_s_tarovinnu_ikonu_vikradenu_za_srsr_n1250925 (дата звернення: 28.03.2019).
15. «Скіфське золото» і збереження української культурної спадщини. Конспект круглого столу. *Левый берег*. URL: https://lb.ua/culture/2016/12/13/353305_skifske_zoloto_i_zberezhennya.html (дата звернення: 28.03.2019).
16. Кот С.І. Про ратифікацію Україною Другого Протоколу (1999 р.) до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14 травня 1954 року : Інформаційно-аналітична записка. Київ : Інститут історії України НАН України, 2017. 43 с.
17. Уплывающее золото. *Петр и Мазена*. URL: <http://petrimazena.com/escapinggold.html> (дата звернення: 28.03.2019).
18. Про затвердження Інструкції з організації обліку музейних предметів : Наказ Кабінету Міністрів України від 21 липня 2016 р. № 580 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1129-16> (дата звернення: 28.03.2019).

ВОЗВРАЩЕНИЕ И РЕСТИТУЦИЯ КУЛЬТУРНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В КОНТЕКСТЕ ОТНОШЕНИЙ УКРАИНЫ И НИДЕРЛАНДОВ

Проанализировано сотрудничество Украины и Королевства Нидерланды в сфере возвращения и реституции культурных ценностей. Рассмотрены отдельные примеры реституции между обеими странами. Отражена история появления части коллекции Кенигса, которая хранилась в Украине, украинских культурных и исторических ценностей в музеях Нидерландов. Объяснено мотивацию украинской и нидерландской сторон по возврату ценных произведений искусства. Большое внимание уделяется решению проблемы вокруг «скифского золота» и трактовки собственности на коллекцию.

Ключевые слова: Украина, Нидерланды, культурные ценности, «скифское золото», коллекция Кенигса, возвращение, реституция.

RETURNING AND RESTITUTION OF CULTURAL VALUES IN THE CONTEXT OF RELATIONS OF UKRAINE AND THE NETHERLANDS

The cooperation of Ukraine and the Kingdom of the Netherlands in the field of return and restitution of cultural property is analyzed. Separate examples of restitution between both countries are considered. The history of the appearance of a part of the Koenig's collection, which was stored in Ukraine, and Ukrainian cultural and historical valuables in the museums of the Netherlands is reflected. It is explained the motivation of the Ukrainian and Netherlands parties to return valuable works of art. Much attention is paid to solving the problem concerning the "Scythian gold" and the interpretation of ownership of the collection.

Key words: Ukraine, the Netherlands, cultural values, "Scythian gold", Koenig's collection, return, restitution.